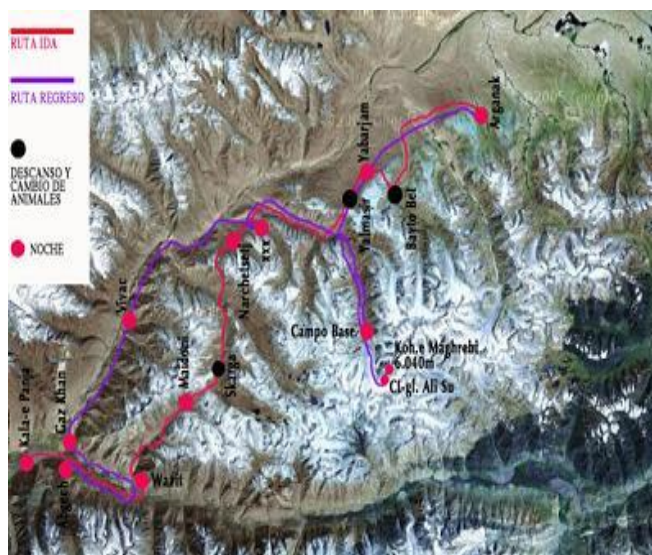

بسم الله الرحمن الرحيم

معلومات مختصر در مورد پامیر واخان

نوشته : سردار محمد دوست

۲۵ جنوری ۲۰۲۵

ماروکوپولو

پامیر (بام دنیا یاتاج افغانستان)

در سال ۲۰۱۴ و اخان و پامیر بنام دومین پارک ملی افغانستان اعلان شد؛ پامیر بخاطر مناظر طبیعی زیبای خود و حیات وحش نایاب مانند گوسفند مارکو پولو؛ پلنگ برفی؛ بزکوهی؛ آهوی نخسیر؛ رنگ؛ قشقار کوهی یامیشک؛ خرس نسواری و همچنان پرنده گان کمیافت و قیمتی شهرت جهانی را بخود کسب کرده است؛

پامیر خورد وکلان که جز ولسوالی و اخان میباشد دارای ۱۴ شورا میباشد که از جمله ۸ شورای انکشافی در پامیر خورد و ۶ شورا در پامیر کلان موجود است.

در پامیر خورد ۱۵۲ خانوار یا خرگاه میباشد که دارای ۲۲۶ فامیل است
تعداد مردان ۲۳۰ و زنان ۲۴۰؛ اطفال از نو تولد الی ۱۶ ساله ۲۹۳ که از جمله ۱۳۶ پسر و ۱۵۷ دختر است که کل نفوس پامیر خورد ۷۶۳ نفر است.

تعداد خانوار پامیر کلان ۱۶۹ و دارای ۲۵۳ فامیل میباشد؛ تعداد مردان ۲۶۱ و زنان ۲۶۴ میباشد؛ پسران ۱۱۴ و دختران ۱۴۳ که مجموع نفوس پامیر کلان ۸۷۲ نفر میباشد
مجموع هر دو پامیر دارای ۳۲۱ خانوار و ۱۵۴۵ نفوس میباشد.

موسساتیکه در و اخان فعالیت دارند: بنیاد آقاخان؛ پرگرام غذایی امریکا؛ دفتر امریکایی بنام محافظت حیات وحش و دفتر آسیای میانه

فعالیتهاییکه دفتر بنیاد آقا خان در پامیرات انجام داده است به قرار ذیل اشاره میشود:

ایجاد شورا های انکشافی در هر دو پامیر؛ احداث کانالهای زراعتی در پامیرات؛ سرکهای فرعی؛ پل و یک پرگرام آب آشامیدنی در پامیر خورد در شورای قره جلغه.

دو باب گرین هوس در پامیر خورد و ۵ باب گدام کاه در پامیر خورد و یک باب گدام کاه در پامیر کلان و همچنان تداوی و واکسین مواشی توسط پاراویتهای دفتر بنیاد آقاخان همه ساله.

همچنان دفتر بنیاد آقاخان بخاطر حل مشکلات مردم وسیله ارتباط (یک پایه کودان) را در پامیر خورد با یک نفر کارمند از خود محل موظف آن جابجا کرده است که دوامدار به دفتر در تماس است و از مشکلات و چالشها آگاهی میدهد.

دو باب مکتب متوسطه توسط حکومت در پامیر خورد وکلان بشکل پخته کاری اعمار شده است و همچنان یک باب مکتب ابتداییه توسط آسیای میانه در پامیر خورد بشکل پخته جور شده است.

بمنظور محافظت حیات وحش توسط دفتر امریکایی بنام محافظت از حیات وحش در هر شورا به تعداد ۱ نفر رنجر بخاطر جلوگیری از شکار حیوانات موظف نموده است که ماهوار مبلغ ۲۰۰۰ افغانی نیز برایشان پرداخت میکند؛ این رنجران در یک ماه ۶ مراتبه در ساحات تحت قیمومیت شان گز مه میگردند.

ارقام دقیقتر حیوانات وحش را دفتر امریکایی در اختیار دارد که خوشبختانه قبلاً همکار ما محمد رحیم درین دفتر کار میکرد و او توانست این ارقام را با ماشریک سازد که ذیلاً در باره آن یاد آور میشوم :

مارکو پولو: تعداد مارکو پولو را تنها در شکارگاه در پامیر کلان ۵۵۰ قلاده گفته اند که از جمله ۲۵۰ نر و ۳۰۰ ماده میباشد و در حدود ۷۰۰ قلاده نر و ماده در قسمت تگر منسوی پامیر خورد میباشد که اصلاً پارک ملی نیز همین نقطه (تگر منسو و شکارگاه) میباشد.

رنگ یا آبیکس: از قسمت فتور و اخان الی سرحد بروغیل در قسمت کوهای هندوکش در حدود ۴۰۰۰ آهوی رنگ یا آبیکس موجود است که در پامیرات تا کنون سروی نشده است

یوربیل: به تعداد ۴۵۰ قلاده آهوی میشک یا یوربیل نیز از فتور الی بروغیل سروی شده است؛ ولی در خود پامیر تا کنون سروی نشده است

آهوی مار خور: آهوی مار خور تنها در قسمتهای درواز یافت میشود که ارقام دقیق آن تا کنون در دسترس نیست.

پلنگ برفی: به تعداد ۲۵ قلاده پلنگ برفی در قسمت قاضیده و اخان الی سست بالا سروی شده است که از جمله بالای ۴ پلنگ جی پی اس یا کالر نصب شده است که در پامیر نیز دیده شده اند؛ از جمله یک پلنگ که در قسمت پگیش و اخان کالر بالای نصب شده بود بعداً به تاجکستان تیر شده بوده و بعد از آن دوباره در پامیر دیده شد؛ ولی سروی بصورت کل تا کنون در پامیر انجام نشده است.

خرس: به تعداد ۵۰ قلاده خرس نصواری در قسمتهای شکارگاه سروی شده اند ولی بصورت عموم ۳۰۰ قلاده در پامیرات محاسبه شده است.

گرگ: گرگها نیز تا کنون سروی نشده اند ولی تعداد شان خیلی زیاد است؛ گاهی هم در اثنای زمستان مارکوپولورا شکار میکنند و آنها مجبور میشوند تا به تاجکستان فرار کنند و در بهار باز با مساعدت شرایط بازگشت میکنند.

در قسمت علفچرها باید یادآور شوم که علفچرها در پامیر تا کنون سروی نشده اند؛ ولی تنها ساحه قرننن شکارگاه در حدود ۱۵۰۰۰۰ هکتار برای مارکوپولو اختصاص داده شده است که همین حدود در وزارت محترم زراعت نیز راجستر و ثبت شده است.

در مورد حیوانات اهلی پامیرات

ارقام حیوانات اهلی در پامیرات ۲۰۱۷					
شماره	نام حیوان	در پامیر خورد	تعداد	شماره	نام حیوان
۱	بز	۴۵۵۰	۶	۶۶۸۶	مجموع هر دو پامیر
۲	گوسفند	۱۰۲۶۸	۷	۱۷۹۴۱	تعداد
۳	غزگاو	۹۲۸۹	۸	۱۶۲۹۲	در پامیر کلان
۴	اسب	۲۲۱	۹	۴۲۹	نام حیوان
۵	مرکب	۶۱	۱۰	۱۳۶	تعداد
۶	اشتر	۷۱	۱۱	۲۹۰	مجموع هر دو پامیر
	مجموع	۲۴۴۶۰	مجموع	۱۷۳۱۴	مجموع کل حیوان ۴۱۷۷۴

راه های ورودی به پامیر خورد از دو استقامت وجود دارد: یکی از دره کوتل دهلیز بروغیل الی بزای گنیز و دیگری از راه متق یا چپ دره. فاصله از بزای گنیز الی کوکترک یا تگر منسو در حدود ۷۵ کیلو متر است.

راه ورودی به پامیر کلان از ۳ قسمت تشکیل شده است: از طریق گازخان؛ وزود و سرگز میباشد که از هر سه قسمت به شکارگاه منتهی میشود و نزدیکترین آن از وزود به شکارگاه است که در حدود یک روز راه را در بر میگیرد ولی از گاز خان و سرگز هر کدام یک ونیم روز را در بر میگیرد. یک قسمتی عظیمی از چراگاه های پامیرات مربوط به مردمان و اخان بالا میباشدمانند:

در قسمت پامیر کلان (اسنگ تیچ؛ وگدبای؛ منچلق؛ سپندر بق؛ ملنگ دن؛ دزد خانه؛ دارا بیک؛ نخشیر شیت؛ کندور؛ ابه خان؛ دره علی سو) و در پامیر خورد در قسمت‌های سنگ نوشته؛ گرم ده؛ میرزا مراد؛ شپاتکیس؛ ورم گش؛ تاش کپرک و غیره.

پامیر کلان دارای سه حوض است که یکی بنام غزنی قول و دومی بنام زرقول و سومی بنام خوش اباد که از جمله جهیل زرقول کلانترین آنها می باشد که مسافت آن به طول دو روزه راه است؛ در قسمت وسطی حوض یا جهیل تپه گگ سبز است که پرنده گان مثل مرغابی؛ قاز؛ قتان؛ لگگ و غیره در آنجا تخمگذاری میکنند و بعضاً مردمان تخمهای پرنده گان را در سبدها انداخته با خود می برند.

در پامیر خورد نیز حوض کلان بنام جهیل چقمقتین موقعیت دارد؛ مردمان محل برین عقیده اند که این دو جهیل با هم وصل میباشند.

قراریکه سیاحان خارجی از جهیل چقمقتین دیدن نموده اند میگویند که ماهی که درین جهیل موجود است برای ۴۰۰۰۰ نفر در ۷ سال کفایت میکند.

مردمان پامیر اصلاً کوچی نشین هستند با مساعدت هوا همه ساله در نقاط مختلف تغیر موقعیت میدهند که همه این زحمت و سرگردانیها بخاطر راحتی مواشی است نه انسانها

عمدتاً در یک سال ۳ مرتبه از جایی بجایی کوچ میکنند که جای زمستانی؛ تابستانی و تیر ماهی دارند. طوریکه به همگان معلوم است کشت و زراعت در پامیر رایج نمیباشد تنها در زمان حکومت سردار محمد داوود خان اولین رئیس جمهور افغانستان در پامیر خورد در قسمت بزای گنیز که در حدود ۴۲۰۰ متر از سطح بحر بلند است یک فارم کوچک تحقیقاتی را احداث کرده بودند که سبزیجات از قبیل شلغم؛ زردک؛ پیاز؛ ملی سرخک؛ کچالو و جو را بذر کرده بودند که شلغم؛ زردک پخته شده بودولی کچالو غده کوچک انداخته بود ولی کلان نشده بود؛ همچنان جو نیز درین فارم کشت شده بود که بموقع رسیده بوده و یا حاصل از آن گرفته شده بود.

البته در آن وقت شخصی بنام مامور عرب شاه و جنگی بیک مامورین زراعت و لسوالی و اخان در آنجا تجربه و تحقیقات زراعتی را انجام داده اند که مدت تحقیقات شان ۴-۵ سال را دربر گرفت. فارم دارای یک ساختمان نیز بود ولی بعدها تعمیر بمرور زمان از بین رفت و حکومت و سایر نهادهای دیگر به کار بذر نباتات ادامه ندادند.

البته من معلومات از کشت نباتات را از قول محترم مدیر عرب شاه خان که آنزمان مدیر زراعت در ولسوالی و اخان بود و خوشبختانه هنوز در قید حیات است و خداوند موصوف را به سلامت اشته باشد گرفتم.

متمود دیگری در آنوقت شخصی بنام جنگی بیک بود که در وقت حیاتش چنین قصه کرده بود: وقتیکه حکومت سردار محمد داوود خان سقوط میکند؛ و رحمن قل خان که می خواهد به ترکیه فرار کند؛ دست و پای جنگی بیک را بسته میکند و خود شان فرار میکنند؛ تا راز ایشان افشاه نشود؛ که بعداً توسط مردم رها میشود؛ نا گفته نماند که مامور جنگی بیک خان در سال ۲۰۱۴ در ولسوالی شغنان وفات نموده است. مشکلات عمده مردمان قرغز:

- ۱- نبود سرک موتر در پامیر کلان
- ۲- عدم دسترسی مردم پامیر کلان بخدمات صیحی که باعث مرگ و میر مادران در هنگام ولادت و اطفال میشود
- ۳- عدم دسترسی اطفال به تحصیلات تا کنون حتی یکی از کودکان پامیر به تحصیلات عالی نرفته است
- ۴- عدم دسترسی به بازار و مارکیت و مشکلات مواد غذایی در هر دو پامیر
- ۵- در زیر می خواهم به تصاور جالبیکه از ساحات مختلف دریافت نموده ام با شما شریک سازم.

آبییکس یا بز کوهی در قسمت زمینهای زراعتی اورگند پایان گرفته شده در برج نومبر ۲۰۱۵

مرغابیها در نومبر سال ۲۰۱۵ در قریه ایشمرغ واخان

گرین هوس و گدام کاه در پامیر خورد به نجاری داکتر اصلیشاه در پامیر خورد

شورای یرغایل در پامیر خورد

دوشیدن غزگاو

گله غزگاو در شورای یرغایل پامیر خورد

رمة گوسفندان در یرغایل پامیر خورد

محترم انكور سوار بر اشتر در بروغیل و اخان ۲۰۱۴

دخترک زیبای قرغز در پامیر خورد در چراه گاه با غزگاو

سرک موتر رور در پامير

ساحه کلينیک در پامير خورد که توسط دفتر بنياد آقاخان بنا یافته است

طبیعت زیبای پامیر

نوت: این معلومات از سالهای ۲۰۱۵ ؛ ۲۰۱۷ و ۲۰۲۲ گرد آوری شده است که شاید در ارقام حیوانات اهلی و وحشی تفاوت رویکار گردیده است ؛ باید یادآوری نمود که قبلاً کلینیک صحتی در پامیر وجود نداشت ولی در سال ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ کاملاً کار آن تکمیل و مورد بهره برداری قرار گرفت که در حال حاضر داکتر صاحبان در پامیر خورد خدمات صحتی را برای مردم محروم در پامیر خورد انجام میدهند.

ترتیب شده توسط: سردار محمد دوست.

به همکاری پنجشنبه دهقان کارمند اسبق پامیرات محمد رحیم سابق معاون تنظیم منابع طبیعی ولسوالی واخان